

2. Сумцов М. Ф. Слобожане: іст.-етн. розвідка. Харків: Союз, 1918. 240 с. (Перевидане 2002 р. у Харківському видавництві «Акта»).
3. Сушко В. А. Скарбничий Слобідської України: етнографічна та музейницька діяльність академіка ВУАН Миколи Федоровича Сумцова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2019. 48 с.
4. Данковська Р. С. Академік М. Сумцов jako діяч Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди. *Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії України*. Ч. I. Харків : 1924. С. 23–26.
5. Нестуля О. О. Дослідник народного мистецтва (С. А. Таранушенко) *Репресоване краєзнавство (20-і – 30-і роки)*. Київ: Хмельницький редакційно-видавничий відділ, 1991. С. 173–177.
6. Таранушенко С. А. Наукова спадщина. Харківський період. Дослідження 1918 – 1932 рр.: монографічні видання, статті, рецензії, додатки, таранушенкознавчі студії / упоряд.: О. О. Савчук, М. М. Красиков ; наук. ред. М. М. Красиков ; передм. С. І. Білоконя ; прим. О. О. Савчука. Харків : Видавництво «АТОС», 2009. 432 с.
7. Таранушенко С. А. Монументальна дерев'яна архітектура Лівобережної України. Київ : Будівельник, 1976. 336 с., іл.

УДК 39(477.53)

Олександр Супруненко
(Полтава)

**ЩОРІЧНИК «ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ.
МАЛОВІДОМІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ, МУЗЕЄЗНАВСТВО,
ОХОРОНА ПАМ'ЯТОК» (2004–2024)**

Про перші 20 років видавничого проєкту наукового щорічника Полтавського обласного краєзнавчого музею «Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток».

Ключові слова: *Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, науковий щорічник, «Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток», автори, збірник наукових статей, щорічник.*

About the first 20 years of the publishing project of the scientific yearbook of the Poltava Regional Museum of Local Lore «Poltava Museum of Local Lore. Little-known pages of history, museology, and monument protection».

Keywords: *Vasyl Krychevskiy Poltava Local History Museum, scientific yearbook, «Poltava Local History Museum. Little-known pages of history, museology, monument protection», authors, collection of scientific articles, yearbook.*

«Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток» – це науковий щорічник Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, що останні 20 років видається у незалежній Україні. Він являє собою

періодичне видання – збірник наукових статей та офіційних матеріалів, що має на меті представляти діяльність не тільки найбільшого музею Полтавської області, а й у цілому музейників краю та науковців, які безпосередньо співпрацюють із закладом, колег із сусідніх областей. Видання є науковим краєзнавчим, отже охоплює у своєму змісті питання вивчення природи краю, археології, власне історії, історичного краєзнавства, історії архітектури, релігієзнавства, етнографії, музеєзнавства, джерелознавства, пам'яткоохоронництва і пам'яткознавства Полтавщини, містить персоналії визначних земляків та розвідки про діяльність видатних полтавців.

Щорічник планувався також для публікації матеріалів проведених музейних експедицій, моніторинрів, для оприлюднення друком наслідків музейних проєктів, каталогів, публікацій колекцій та окремих предметів, результатів їх вивчення, музейних реєстрів, наслідків діяльності реставраторів, а також різноманітних інформацій щодо напрямків діяльності музеїв. Як доповнення до нього б мали залучатися методичні розробки музейників, часом – повних текстів авторських екскурсій, повідомлення про заходи тощо. У перших випусках збірника публікувалися матеріали проведених у музеї конференцій, круглих столів, симпозиумів тощо, які згодом уже стали оприлюднюватися окремими збірками чи збірниками тез, матеріалів та повідомлень.

На 2024 р. побачило світ 19 випусків у 20-ти книгах [8-26], наразі готується до друку 20-й вип. (2024). Загальний обсяг усіх книг – більше 13,5 тис. сторінок або 830 умовних друкарських аркушів. У 19-ти випусках опубліковано майже 1000 (точніше 985) наукових статей, публікацій, повідомлень, археографічних матеріалів, наукових звітів, розробок, бібліографічних описів, некрологів тощо, котрі належать перу понад 950 авторів.

На 20-річчя свого існування збірник став визнаним краєзнавчим виданням не тільки обласного музею, а й всієї Полтавщини та Лівобережної України, де публікуються не тільки музейники і краєзнавці, а й маститі учені та дослідники минулого і природи Полтави, Києва, Дніпра, Запоріжжя, Переяслава, Сум, Черкас, Харкова та ін. міст, окремі іноземні колеги – переважно дослідники нашого краю.

З-поміж авторів – чимало відомих українських (і не тільки) вчених – докторів наук – Віктор Вергунов, Володимир Кривошея, Юрій Моргунов, о. Юрій Мицик, Сергій Скорий, Олег Сухобоков, Гр. Черевань, Іван Шовкопляс, Борис Шрамко, академік живопису Леонід Тоцький, літературознавець і письменник Петро Ротач та ін. Проте авторами переважної більшості публікацій є менш титулована в науковому плані група вчених і музейників, а інколи й магістранти та аспіранти полтавських вишів (близько 2-х відсотків від загальної

кількості матеріалів). Більшість серед них представляють Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Зазначимо, що низка перших (і далеко не гірших) публікацій на той час молодих дослідників – ще студентів або ж випускників згаданого вишу, пізніше аспірантів, зокрема, Анатолія Гейка, Анатолія Щербаня, Оксани Коваленко, Юрія Пуголовка, Сергія Сапегіна, Вячеслава Шерстюка, Ярослава Володарця-Урбановича та ін. побачили світ саме в цьому щорічнику на початку 2000-х років.

Зазначимо також, що особливістю видання є переважання у змісті публікацій джерелознавчого спрямування, робіт, підготовлених із метою введення до наукового обігу нових архівних, археологічних, музейних, історичних чи етнографічних матеріалів, доволі якісна їх проілюстрованість (в останній час винятково у цифровому вирішенні), наявність кольорових вклейок та вкладок тощо. Це очевидні ознаки не тільки їх оригінальності, а й затребованості у майбутньому. Не вдаючись у ряд інших деталей та особливостей редакційної «кухні», зазначимо, що в останніх 8-ми випусках збірника є чимало своєрідних «перлин», представлених архівними знахідками, публікаціями добірок невідомих джерел, каталогами колекцій чи унікальних предметів, оригінальними і доволі якісними та інформативними публікаціями. Для прикладу, варто назвати кілька з них, зовсім не применшуючи заслуг колег, інших старанних авторів чи молодих дослідників.

Це, зокрема, серія публікацій козацьких документів з архіву охочекомонного полковника Іллі Новицького рубежу XVII–XVIII ст., підготовлена о. Юрієм Мициком та Інною Тарасенко (м. Київ) [4; 5 та ін.]. Вирізняються детальне дослідження Людмили Борошко (Арандаренко) про свого предка, відомого полтавського громадського діяча, урядовця й одного із перших дослідників минулого Полтавщини, таємного радника Миколу Івановича Арандаренка (1798–1865) (м. Ростов-на-Дону) [1]; серія археографічних і краєзнавчих статей та публікацій харківського краєзнавця-музейника Віталія Пилипця про Карлівщину XVII–XIX ст. (м. Харків – Карлівка) [6; 7 та ін.], також ще одна добірка статей із новітніх етапів історії Полтавщини – від часів Української революції до Другої світової війни, що належать перу відомого історика Віктора Ревегука (м. Полтава), котрі є останніми роботами в його житті [27; 28 та ін.]. Варто відзначити й яскраву статтю-публікацію матеріалів архівної кримінальної справи очільника полтавської поліції часу гітлерівської окупації Георгія Мозгового, підготовлену краєзнавцем Юрієм Гужвою (м. Полтава), що передає трагізм та колаборантську невизначеність буття людини на перепутті історії [2]. Було б нечесно не згадати представницьку серію виважених атрибуційних досліджень за зразками японської клинкової і вогнепальної зброї періодів Едо та

Мейдзі зі збірки Полтавського краєзнавчого музею, оприлюднену впродовж 2008–2024 рр. музейницями Наталією і Тамарою Кондратенко (м. Полтава) (повну бібліогр. див. у ст. 3). Вартісну частину змісту всіх випусків складають публікації археологічних матеріалів ряду авторів – від зовсім невеликих до монографічних – за результатами науково-рятивних археологічних досліджень, що мають статус першого їх оприлюднення друком.

10-ть останніх випусків містять повні чи скорочені тексти щорічних звітів про діяльність музею, де надається величезна кількість інформації щодо роботи музею. У збірниках також вміщуються бібліографічні описи наукових праць і публікацій співробітників музею, котрі побачили світ за попередній випуску рік.

На завершення, варто зазначити, що редколегія видання об'єднує відомих у Полтаві та в Україні вчених із різних галузей гуманітарного знання, а також широко знаних музейників. У складі редакційної колегії довгий час працювали, працюють і (дай Боже) працюватимуть викладачі ПНПУ ім. В. Г. Короленка та Полтавського державного аграрного університету – доктори історичних і педагогічних наук Василь Лобурець (1930–2006), Людмила Бабенко, Юрій Волошин, Алла Киридон, Валентина Титаренко, Микола Якименко (1946–2021). Голова редколегії останніх 7-ми випусків – директор музею, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, заслужений працівник культури України Олександр Супруненко, науковий редактор – історик й археограф, заслужений працівник культури України Володимир Мокляк.

Останні шість випусків збірника підготовлені на власній редакційно-видавничій базі музею, а друкарське їх виконання здійснювалося полтавським видавництвом «Дивосвіт» і харківським «Майдан». Вісім останніх щорічників мають електронну версію, розміщену на офіційному сайті музею ([http: pkm.poltava.ua](http://pkm.poltava.ua)). Видання представлене у провідних українських, галузевих фахових та полтавських бібліотеках, книгозбірнях низки вишів, надходить за кордон до ряду наукових інституцій.

Отже, збірник продовжує свій науково-видавничий шлях у третє десятиріччя. Сподіваємося, що навіть в умовах війни, завдяки небайдужим полтавцям, як достойний зразок української наукової книги, він ще матиме свій періодичний поступ і знайде зацікавлених читачів.

Джерела та література

1. Борошко (Арандаренко) Л. Таємний радник Микола Іванович Арандаренко (1798–1865): п'ятдесят років на службі імперії. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків: ТОВ «Майдан», 2021. Вип. XVI. С. 276–331.

2. Гужва Ю. Георгій Мозговий: Свідчення начальника Полтавської міської української поліції. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Арбуз, 2019. Вип. XIV. С. 153–208.
3. Кондратенко Н., Кондратенко Т. Японська зброя у зібранні Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків; Полтава: ТОВ «Майдан», 2024. Вип. XIX. С. 508–520.
4. Мицик Ю. Полтавщина (з документів XVII–XVIII ст.). *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків: ТОВ «Майдан», 2021. Вип. XVI. С. 90–121.
5. Мицик Ю., Тарасенко І. Полтавщина (з документів XVII–XVIII ст.). *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків; Полтава: ТОВ «Майдан», 2023. Вип. XVIII. С. 327–356.
6. Пилипець В. Суддя Полтавського полку та городовий атаман Іван Красноперич і його родина. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Арбуз, 2019. Вип. XIV. С. 87–107.
7. Пилипець В. Ще раз про обставини заснування м. Карлівка та походження його назви. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків: Майдан, 2020. Вип. XV. С. 285–309.
8. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. 2001–2003 рр. Полтава: Дивосвіт, 2004. [Вип. I]. 432 с., XII с. кол. вкл.
9. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. 2004 р. Полтава: Дивосвіт, 2005. [Вип. II]. 800, XII с.
10. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. 2005 р. Полтава: Дивосвіт, 2006. [Вип. III]. 632, XII с.
11. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2008. Вип. IV, кн. 1. 500, XII с.; кн. 2. 472, XII с.
12. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Полтав. літератор, 2010. Вип. V. 664, XIV с.
13. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2011. Вип. VI. 600, XII с.
14. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2012. Вип. VII. 664, XII с.
15. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2013. Вип. VIII. 616, XVI с.
16. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2014. Вип. IX. 764, XII с.
17. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2015. Вип. X. 684, XII с.
18. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2016. Вип. XI. 456, XII с.
19. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2017. Вип. XII. 627, XII с.

20. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Дивосвіт, 2018. Вип. XIII. 688, XII с.
21. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Арбуз, 2019. Вип. XIV. 714, XVI с.
22. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків: Майдан, 2020. Вип. XV. 728, XX с.
23. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків: ТОВ «Майдан», 2021. Вип. XVI. 872, XIV с.
24. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків; Полтава: ТОВ «Майдан», 2022. Вип. XVII. 691, XVI с.
25. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків; Полтава: ТОВ «Майдан», 2023. Вип. XVIII. 730, XVI с., 3 кол. вкл.
26. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків; Полтава: ТОВ «Майдан», 2024. Вип. XIX. 670, XXIV с.
27. Ревегук В. Церковне життя Полтавщини під німецькою окупацією (1941–1943). *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Полтава: Арбуз, 2019. Вип. XIV. С. 215–228.
28. Ревегук В. Кобеляцький край в добу Української революції (1917–1921). *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: зб. наук. ст. Харків: ТОВ «Майдан», 2021. Вип. XVI. С. 140–200.

УДК 94:008:39]069(477.83/.86-751.3)

Андрій Бацвін
(Галич)

**РОЛЬ МУЗЕЮ У ЗБЕРЕЖЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**
(на прикладі діяльності національного заповідника «Давній Галич»)

У своїй статті автор аналізує роль музею у збереженні регіональної етнокультурної спадщини на прикладі діяльності Національного заповідника «Давній Галич», розглядаючи його науково-освітню роль, зусилля з реставрації та консервації, а також використання цифрових технологій та соціальних мереж для залучення ширшої аудиторії. Стаття висвітлює співпрацю з освітніми установами, проведення наукових конференцій, і підкреслює важливість музеїв не лише як місць зберігання культурних реліквій, але як активних учасників культурного діалогу.

Ключові слова: *Національний заповідник «Давній Галич», музей, етнокультурна спадщина, місто, Музей караїмської історії та культури, Музей народної архітектури та побуту Прикарпаття.*

In his article, the author analyzes the role of the museum in preserving regional ethnocultural heritage, using the activities of the National Reserve «Ancient Halych» as an